

Türkiye’de Cezaevleri: Sorunlar, İhtiyaçlar ve İşleyiş

RÖPORTAJ: Enis Yavuz Yıldırım

ÖZGÜRCE Dergisi, S 2, 1 Ağustos 2026

<https://ozgurcedergi.com/?p=446>



Röportaj: Ali DALAZ & Osman YURT

Türkiye’de cezaevlerinin temel amacı sizce nedir: cezalandırma mı, ıslah mı, toplumsal koruma mı, yoksa caydırıcılık mı? Görev yaptığınız dönemde ceza infaz kurumlarına hâkim olan temel yönetim yaklaşımını bu kapsamda nasıl tanımlarsınız?

Türkiye’de cezaevlerinin temel amacına bakarken, cezanın tarihsel süreç içerisindeki amaçlarına ve bu amaçların, ceza biçimlerine ve infaz yansımasına bakmak gerekir. Ceza hukukunun tarihsel gelişimi içerisinde, en temel haliyle; “ intikam alma “ ve caydırma amacı öne çıkarken, süreç içerisinde bu amaçlar, mağdurun adalet duygusunu tatmin etmeye dönüşmüş, caydırma amacı korunurken yöntemleri değişmiş ve bu amaçların yanına modern Ceza sistemlerinin gereği olan yeni amaçlar eklenmiştir. Bunlar en önemlisi ıslah edilerek topluma yeniden kazandırılması suretiyle, hukuk düzeninin korunması ve toplumsal barışın teminidir.

Türk ceza infaz sistemi bakımından soruda yer alan bu kavramları birbirinin alternatifi olarak değerlendirmiyorum. Ceza infaz kurumlarının temel amacı yalnızca kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakmak değildir. Elbette işlenen suçun hukuki sonucu olarak özgürlüğün sınırlandırılması cezanın temel unsurudur. Ancak çağdaş infaz anlayışı bunun ötesine geçmektedir. Esas amaç, toplumu suçtan korurken, hükümlünün yeniden suç işlemesini önleyecek, onu sorumluluk sahibi bir birey olarak topluma yeniden kazandıracak bir infaz sürecini hayata geçirmektir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun da infaz sistemini bu anlayış üzerine inşa etmiştir. Güvenlik, disiplin, insan onuruna saygı, eğitim, iyileştirme ve

yeniden topluma kazandırma birbirini tamamlayan unsurlardır. Bunlardan herhangi birinin eksik kalması, infaz sisteminin nihai amacına ulaşmasını güçleştirir.

Görev yaptığım dönemde de temel yaklaşım, güvenlik ile iyileştirme faaliyetlerini birbirinin alternatifi olarak değil, birbirini tamamlayan iki temel unsur olarak görmektir. Çünkü güvenliğin sağlanmadığı bir ortamda etkili bir iyileştirme çalışması yürütmek mümkün olmadığı gibi, bireyin değişimini ve yeniden topluma kazandırılmasını hedeflemeyen bir infaz anlayışının da uzun vadede toplumsal güvenliğe beklenen katkıyı sağlaması mümkün değildir.

Bireysel iyileştirmeyi ve sosyal hayata hazırlamayı içeren faaliyetleri güçlendirmek suretiyle güvenliği de sağlama anlayışına biz “dinamik güvenlik anlayışı” diyoruz.

Bu anlayış doğrultusunda son yıllarda Türk ceza infaz sisteminde önemli bir yapısal dönüşüm gerçekleştirildi. Fiziki şartları günümüz ihtiyaçlarını karşılamayan çok sayıda eski ceza infaz kurumu kapatılarak yerlerine uluslararası standartlara uygun, eğitim, sağlık, spor, meslek edindirme ve sosyal faaliyet alanlarını bünyesinde barındıran modern kampüs tipi ceza infaz kurumları inşa edildi. Böylece infaz kurumları yalnızca barındırma işlevini yerine getiren yapılar olmaktan çıkarılarak, iyileştirme faaliyetlerinin daha etkin yürütülebileceği yaşam alanlarına dönüştürüldü.

Bu dönüşüm yalnızca fiziki altyapıyla sınırlı kalmadı. Ceza infaz hizmetlerinin niteliğini belirleyen en önemli unsurun yetişmiş insan kaynağı olduğu anlayışıyla personel eğitimine de özel önem verildi. Personel eğitim merkezlerinin kurumsal kapasiteleri güçlendirildi, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programları sürekli güncellendi, insan hakları, iletişim, kriz yönetimi ve mesleki uzmanlaşma alanlarında kapsamlı eğitim faaliyetleri yürütüldü. Çünkü çağdaş infaz sistemlerinde başarı, yalnızca güçlü fiziki altyapıyla değil, iyi yetişmiş ve mesleki yetkinliği yüksek personelle mümkün olabilmektedir.

Bunun yanında son yıllarda ceza infaz hizmetlerinde dijital dönüşüm alanında da önemli ilerlemeler kaydedildi. Kurumların yönetim süreçlerinin dijital altyapılarla desteklenmesi, hükümlü ve tutuklulara sunulan hizmetlerin teknolojik imkânlardan daha etkin şekilde yararlanılarak sunulması, karar alma süreçlerinde veri temelli yönetim anlayışının güçlendirilmesi ve kamu hizmetlerinin dijitalleşmesine yönelik önemli adımlar atıldı. Bu dönüşüm, yalnızca teknolojik bir yenilenme olarak değil; infaz hizmetlerinin etkinliğini artıran, hizmet kalitesini yükselten ve kamu yönetiminde şeffaflık ile erişilebilirliği güçlendiren kapsamlı bir değişim süreci olarak değerlendirilmelidir.

Eğitim faaliyetleri, psikososyal destek hizmetleri, manevi rehberlik çalışmaları, sağlık hizmetleri ve aile bağlarının korunmasına yönelik uygulamalar da aynı anlayış doğrultusunda önemli ölçüde geliştirildi. Böylece infaz sürecinin yalnızca özgürlüğün sınırlandırıldığı bir dönem değil; bireyin yeniden topluma hazırlanmasına katkı sağlayan çok yönlü bir süreç olarak ele alınması hedeflendi.

Kanaatimce son yıllarda Türk ceza infaz sisteminde yaşanan en önemli değişim, infaz hizmetlerinin yalnızca güvenlik ekseninde değil; insan onurunu esas alan, bireysel gelişimi destekleyen, bilimsel verilerden yararlanan ve teknolojinin sunduğu imkânları etkin şekilde kullanan bütüncül bir anlayışla yürütülmeye başlanmış olmasıdır. Bu yaklaşımın, Türk ceza infaz sisteminin geleceğini şekillendiren en önemli paradigma değişikliklerinden biri olduğunu düşünüyorum.

Türkiye’deki cezaevi uygulamalarında caydırıcılık mı, yoksa toplum kültürüne ve sosyolojisine en uygun olan mı tercih edilmektedir? Cezaevi sisteminde “insan onuru” ilkesi ne ölçüde karşılık bulmaktadır?

Ceza infaz sistemlerinde caydırıcılık kuşkusuz önemli bir işleve sahiptir. Ancak günümüzde çağdaş infaz anlayışının geldiği noktada, yalnızca ağır yaptırımların suç oranlarını kalıcı biçimde düşürdüğünü söylemek mümkün değildir. Suçun önlenmesinde asıl belirleyici olan, infaz sürecinin bireyin davranışlarını değiştirebilmesi, yeniden suç işlemesini önleyebilmesi ve topluma yeniden uyum sağlamasını destekleyebilmesidir. Bu nedenle Türk ceza infaz sistemi de yalnızca cezalandırmayı esas alan bir anlayıştan ziyade, güvenlik ile iyileştirmeyi birlikte ele alan bir yaklaşım üzerine inşa edilmiştir.

Türk toplumunun kendine özgü sosyal yapısı, güçlü aile ilişkileri ve dayanışma kültürü de infaz uygulamalarına yansımaktadır. Hükümlü ve tutukluların aile bağlarının korunması, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılımlarının desteklenmesi, psikososyal hizmetler, manevi rehberlik çalışmaları ile sosyal ve kültürel faaliyetler bu yaklaşımın önemli unsurlarını oluşturmaktadır. Çünkü infaz süreci yalnızca kişinin cezasını çektiği bir dönem değil, aynı zamanda yeniden topluma hazırlanma süreci olarak görülmektedir.

İnsan onuru ise Türk ceza infaz sisteminin vazgeçilmez temel ilkelerinden biridir. Bir kişi hürriyetinden yoksun bırakılmış olabilir; ancak insan olmasından kaynaklanan temel hak ve onurunu korumaya devam eder. Bu anlayış, yalnızca mevzuatta yer alan bir ilke değil; kurumların yönetiminden sağlık hizmetlerine, eğitim faaliyetlerinden disiplin uygulamalarına kadar bütün süreçlerde gözetilmesi gereken temel bir değerdir. Güvenliğin sağlanması ile insan onurunun korunması birbirinin alternatifi değil, birbirini tamamlayan iki temel unsurdur.

Elbette ceza infaz sistemi çok büyük ve dinamik bir yapıdır. Yüz binlerce hükümlü ve tutuklunun barındırıldığı, on binlerce personelin görev yaptığı bu ölçekte bir organizasyonda zaman zaman uygulamaya ilişkin sorunların yaşanabilmesi mümkündür. Önemli olan, bu tür durumları görmezden gelmek değil; etkili denetim mekanizmalarıyla tespit etmek, gerekli tedbirleri zamanında almak ve sistemi sürekli geliştirme anlayışıyla hareket edebilmektir.

Bu bakımdan Türk ceza infaz sistemi oldukça kapsamlı bir denetim yapısına sahiptir. Kurumlar yalnızca kendi idari yapıları içerisinde değil; Cumhuriyet başsavcılıkları, infaz hâkimlikleri, Bakanlığın teftiş ve denetim birimleri, izleme kurulları, Kamu Denetçiliği

Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ile Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde çok yönlü bir denetime tabidir. Bu çok katmanlı denetim mekanizması hem hukukun üstünlüğünün hem de hesap verebilir kamu yönetiminin önemli güvencelerinden biridir.

Kanaatimce bugün Türk ceza infaz sisteminin temel hedefi; güvenliği esas alırken insan onurunu da aynı ölçüde koruyan, hukukun üstünlüğüne bağlı, şeffaf, hesap verebilir ve toplumsal güveni sürekli güçlendiren bir infaz sistemini geliştirmektir. Bu hedef doğrultusunda son yıllarda önemli mesafeler alınmış olmakla birlikte, infaz sistemi yaşayan bir yapıdır. Toplumun değişen ihtiyaçları, uluslararası standartlar ve uygulamadan elde edilen tecrübeler doğrultusunda kendisini sürekli geliştirmeye devam etmesi de bu alanın doğal bir gereğidir.

Burada hemen vurgulamak isterim ki; ceza infaz sistemimizin başarısı cezanın infazından önce ve cezanın infazından sonra cezanın sujesi olan kişilere yönelik diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla bu alandaki STK'ların ortak duyarlılığı ile de yakından ilgilidir.

Türkiye ceza infaz sisteminin bugün en büyük üç yapısal sorunu sizce nedir? Hapis cezasının gerçekten dönüştürücü/ıslah edici bir fonksiyon icra ettiğini düşünüyor musunuz?

Ceza infaz sistemleri, toplumun sosyal yapısından, suç politikalarından ve ekonomik koşullardan doğrudan etkilenen dinamik yapılardır. Dolayısıyla hiçbir ülkenin infaz sisteminin bütün sorunlarını tamamen çözdüğünü söylemek mümkün değildir. Türkiye bakımından da son yıllarda önemli gelişmeler kaydedilmiş olmakla birlikte, üzerinde çalışılması gereken yapısal alanlar bulunduğunu düşünüyorum.

Bunlardan ilki, ceza infaz kurumlarındaki kalabalıklaşmadır. Son yıllarda yeni ceza infaz kurumlarının inşa edilmesiyle fiziki kapasite önemli ölçüde artırılmış, eski ve fiziki şartları yetersiz birçok kurum kapatılarak yerlerine uluslararası standartlara uygun kampüs tipi kurumlar yapılmıştır. Buna rağmen hükümlü ve tutuklu sayısındaki artış, yalnızca Türkiye'nin değil, birçok ülkenin karşı karşıya bulunduğu ortak bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Kalabalıklaşma; barınmadan sağlık hizmetlerine, eğitim faaliyetlerinden personel planlamasına kadar pek çok alanı doğrudan etkileyen temel meselelerden biridir. Bu nedenle yalnızca yeni kurumlar yapmak değil, suç politikaları ile infaz politikalarının birlikte değerlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır.

İkinci önemli konu, hükümlü profilinin giderek daha karmaşık hâle gelmesidir. Günümüzde ceza infaz kurumlarında farklı yaş gruplarından, farklı sosyoekonomik geçmişlere sahip, bağımlılık sorunu yaşayan, ruh sağlığı desteğine ihtiyaç duyan, yabancı uyruklu veya farklı güvenlik riskleri taşıyan bireyler aynı sistem içerisinde bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, klasik infaz anlayışının ötesine geçilmesini zorunlu kılmaktadır. Artık tek tip uygulamalar yerine risk ve ihtiyaç esaslı, bireyselleştirilmiş infaz modellerinin

geliştirilmesi çağdaş infaz sistemlerinin temel yönelimlerinden biridir. Türkiye’de de değerlendirme sistemlerinin, psikososyal destek mekanizmalarının ve eğitim programlarının bu anlayış doğrultusunda geliştiğini görmek mümkündür.

Üçüncü yapısal alan ise, ceza infaz kurumları ile toplum arasındaki geçiş sürecinin daha da güçlendirilmesidir. İnfazın başarısı yalnızca kurum içerisinde geçirilen süreyle ölçülemez. Asıl başarı, kişinin tahliye olduktan sonra yeniden suç işlememesi, üretken bir birey olarak sosyal hayata katılabilmesi ve toplumsal bağlarını sürdürebilmesidir. Bu nedenle ceza infaz kurumlarında yürütülen eğitim, meslek edindirme, psikososyal destek ve iyileştirme faaliyetlerinin denetimli serbestlik sistemiyle, kamu kurumlarıyla, yerel yönetimlerle ve sivil toplum kuruluşlarıyla bütüncül bir anlayış içerisinde desteklenmesi önem taşımaktadır.

Bu sorunlara ceza İnfaz alanında kaynakların artan ihtiyaçlar karşısında yetişmekte zorlandığı hususunu (insan, donanım ve bütçe açısından) da ekleyebiliriz.

Hapis cezasının dönüştürücü bir fonksiyon icra edip etmediği sorusuna gelince; buna tek kelimelik bir cevap vermek mümkün değildir. Hapis cezası, tek başına kişiyi değiştiren bir araç değildir. Eğer infaz süreci yalnızca özgürlüğün sınırlandırılmasından ibaret kalırsa, cezanın iyileştirici etkisinden söz etmek güçleşir. Buna karşılık, kişinin eğitim aldığı, meslek edindiği, psikososyal destek gördüğü, ailesiyle bağlarını koruyabildiği ve tahliye sonrasında hazırlanabildiği bir infaz süreci, yeniden suç işleme riskini azaltan önemli bir fonksiyon üstlenebilir.

Nitekim modern infaz anlayışı da tam olarak bu noktaya odaklanmaktadır. Amaç yalnızca işlenen suça karşılık bir yaptırım uygulamak değil; aynı zamanda suçun tekrarını önleyebilecek sosyal ve bireysel değişimi desteklemektir. Bu nedenle günümüzde ceza infaz kurumları, klasik anlamda yalnızca güvenlik tedbirlerinin uygulandığı yerler olmaktan çıkmış; eğitimin, rehabilitasyonun, psikososyal desteğin ve bireysel gelişimin de yürütüldüğü kurumsal yapılar hâline gelmiştir.

Kanaatimce infaz sisteminin başarısı, ceza infaz kurumundan tahliye olan kişinin tekrar suç işleyip işlememesiyle ölçülmelidir. Eğer kişi salıverildikten sonra hukuk içinde yaşamını sürdürebiliyor, ailesiyle ve toplumla sağlıklı ilişkiler kurabiliyor ve üretken bir birey olarak hayatına devam edebiliyorsa, infaz sistemi gerçek anlamda amacına ulaşmış demektir. Bu nedenle gelecekte de Türk ceza infaz sisteminin en önemli önceliğinin, güvenliği esas alırken yeniden topluma kazandırma fonksiyonunu daha da güçlendirmek olması gerektiğini düşünüyorum.

Bence bu yaklaşım çok daha isabetli. “Hak ihlalinin temel sebebi...” gibi bir ifadeyle başlamak yerine, önce Türk infaz mevzuatının insan hakları eksenli yapısını ortaya koymak, ardından uygulama ve kurumsal kültür boyutuna geçmek daha doğal bir akış sağlayacaktır.

Size göre cezaevlerinde en sık karşılaşılan hak ihlalleri nelerdir? Hak ihlallerinin temel sebebi mevzuat mı, uygulama mı, personel eğitimi eksikliği mi, yoksa kurumsal kültür mü?

Her şeyden önce şunu ifade etmek gerekir ki, Türk ceza infaz sisteminde işkence ve kötü muameleye karşı sıfır tolerans ilkesi benimsenmiştir. Bu yaklaşım yalnızca bir politika beyanı değil, mevzuata, idari uygulamalara ve denetim mekanizmalarına yansıyan temel bir devlet politikasıdır. Ceza infaz kurumlarında bu konuda çok katmanlı denetim mekanizmaları oluşturulmuş, personel eğitimleri sürekli geliştirilmiş ve insan hakları standartlarının uygulanmasına özel önem verilmiştir. Buna rağmen, böylesine büyük bir sistem içerisinde zaman zaman münferit hak ihlali iddiaları gündeme gelebilmektedir. Önemli olan, bu iddiaların kim tarafından dile getirildiğine bakılmaksızın, ciddiyle ele alınması, idari ve adli merciler tarafından titizlikle araştırılması ve ihlal tespit edilmesi hâlinde gerekli işlemlerin gecikmeksizin yapılmasıdır. Bu yaklaşım, hem hukuk devleti ilkesinin hem de ceza infaz sistemine duyulan güvenin temel gereğidir.

Uygulamada en fazla gündeme gelen konuların sağlık hizmetlerine erişim, aile ile görüşme imkânları, sevk işlemleri, disiplin uygulamaları, arama tedbirleri ve bazı kurumlarda yaşanan fiziki kapasite kaynaklı hususlar olduğu söylenebilir. Bunların önemli bir kısmı da yargısal ve idari denetim mekanizmaları tarafından sürekli gözden geçirilmekte, uygulamalar gerektiğinde geliştirilmektedir.

Türk ceza infaz mevzuatı, insan haklarının korunmasını esas alan güçlü bir hukuki altyapıya sahiptir. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükümleri, 5275 sayılı Kanun, ilgili yönetmelikler ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler birlikte değerlendirildiğinde, insan onurunun korunması, kötü muamelenin önlenmesi, sağlık hakkı, savunma hakkı, aile hayatına saygı ve etkili başvuru hakkı gibi temel güvencelerin ayrıntılı şekilde düzenlendiği görülmektedir. Bu nedenle uygulamada karşılaşılan meselelerin değerlendirilmesinde, mevzuattan ziyade uygulamanın sürekli geliştirilmesi, standartların ülke genelinde aynı düzeyde uygulanması ve değişen ihtiyaçlara göre kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Bu noktada personel eğitimi büyük önem taşımaktadır. Ceza infaz kurumlarında görev yapan personel yalnızca güvenliği sağlayan kamu görevlileri değildir; aynı zamanda insan haklarını uygulayan, kriz yöneten, iletişim kuran ve iyileştirme faaliyetlerinin de parçası olan profesyonellerdir. Bu nedenle hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin sürekli güncellenmesi, değişen ihtiyaçlara göre geliştirilmesi ve uluslararası iyi uygulamaların yakından takip edilmesi gerekmektedir.

Kurumsal kültür ise bütün bu unsurları tamamlayan en önemli faktörlerden biridir. İnsan haklarına saygının yalnızca mevzuatta yer alması yeterli değildir; bunun kurum yönetiminden en alt uygulama birimine kadar günlük çalışma kültürünün ayrılmaz bir parçası hâline gelmesi gerekir. Son yıllarda Türk ceza infaz sisteminde şeffaflık, hesap verebilirlik, sürekli eğitim ve insan hakları odaklı yönetim anlayışının daha da

güçlenmesine yönelik önemli mesafeler alındığını söylemek mümkündür. Bu gelişimin, infaz sisteminin geleceği açısından da aynı kararlılıkla sürdürülmesi gerektiğine inanıyorum.

Sevk uygulamalarının (başka cezaevine nakil) zaman zaman fiilî bir cezalandırma aracına dönüştüğü eleştirilerine katılıyor musunuz? Sürgün sevkleri (uzak şehir nakilleri) mahpus ve aile üzerinde nasıl bir etki yaratıyor?

Sevk uygulamalarını değerlendirirken öncelikle bunların hukuki amacını doğru ortaya koymak gerekir. Ceza infaz sisteminde nakil işlemleri bir disiplin yaptırımı veya cezalandırma yöntemi olarak düzenlenmemiştir. Sevk kararları; güvenlik gerekleri, kurumların kapasite durumu, hükümlünün yargılamasının bulunduğu yer, sağlık ihtiyaçları, eğitim imkânları, kurum türleri arasındaki geçişler veya hükümlünün talebi gibi birçok farklı gerekçeyle gerçekleştirilebilmektedir.

Dolayısıyla sistemin amacı bakımından sevk in cezalandırıcı bir araç olarak kullanıldığını söylemek doğru olmaz. Bununla birlikte, her idari işlem gibi sevk kararlarının da hukuka uygunluk, ölçülülük ve kamu yararı ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle sevk işlemleri de yargısal denetime açık olup gerekli görüldüğünde hukuki yollarla incelenebilmektedir.

Diğer taraftan, aileden uzak kurumlara yapılan nakillerin mahpuslar ve aileleri üzerinde birtakım sosyal sonuçlar doğurabileceği de inkâr edilemez. Özellikle çocuk sahibi hükümlüler bakımından aile bağlarının korunması, infaz sürecinin önemli unsurlarından biridir. Bu nedenle mümkün olduğu ölçüde aile ilişkilerinin devamını destekleyen uygulamaların geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Ancak uygulamada yalnızca aileye yakınlık kriteriyle hareket etmek her zaman mümkün olmayabilir. Kurumların güvenlik seviyeleri, kapasite durumları, hükümlünün hukuki statüsü, tedavi ihtiyaçları veya yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar gibi pek çok husus birlikte değerlendirilmektedir. İnfaz sisteminin görevi de bütün bu unsurlar arasında makul dengeyi kurabilmektir.

Son yıllarda aile bağlarının korunmasına yönelik uygulamaların geliştirilmesi, haberleşme ve görüş imkânlarının çeşitlendirilmesi, sevk planlamalarında objektif kriterlerin esas alınması yönünde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Kanaatimce gelecekte de güvenlikten taviz vermeden aile bütünlüğünü ve sosyal bağları mümkün olduğunca koruyan uygulamaların güçlendirilmesi, infaz sisteminin gelişim alanlarından biri olmaya devam edecektir.

Mahpusların haberleşme, görüş ve aile bağlarını sürdürme hakkı konusunda mevcut sistem yeterli mi?

Ceza infaz kurumlarında aile bağlarının korunması, yalnızca insani bir ihtiyaç olarak değil, aynı zamanda infazın temel amaçlarından biri olarak değerlendirilmelidir. Çünkü bilimsel

alışmalar da göstermektedir ki, aile ilişkilerini sürdürebilen hükümlülerin yeniden topluma uyum sağlamaları ve yeniden suç işleme risklerinin azaltılması daha mümkün hâle gelmektedir. Bu nedenle ağdaş infaz sistemlerinde aile bağlarının korunması, iyileştirme faaliyetlerinin vazgeçilmez unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir.

Türk ceza infaz sistemi de son yıllarda bu alanda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Açık ve kapalı görüşler, telefon görüşmeleri ve mektup gibi klasik iletişim imkânlarının yanında, teknolojinin sunduğu imkânlardan da etkin şekilde yararlanılmaya başlanmıştır. Bu dönüşümün en önemli örneklerinden biri, Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu Projesi (ACEP) olmuştur.

ACEP, yalnızca Türkiye açısından değil, uluslararası alanda da dikkat çeken ve ödüllendirilen yenilikçi bir infaz teknolojisi projesidir. Türkiye olarak bu projeyle 2023 yılında Amerika’da Florida’da (ICPA) Dünya Ceza İnfaz hizmetleri birliği tarafından, hükümlülerin iyileştirilmesi kategorisinde yılın başarı dln aldık. Bu proje sayesinde hükümlü ve tutuklular, belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yakınlarıyla görüntülü görüşme yapabilmektedir. Böylece aile bireylerinin yalnızca görüşme yapabilmek amacıyla uzun mesafeler kat ederek ceza infaz kurumlarına gelme zorunluluğu önemli ölçüde azalmış, özellikle yaşlılar, engelliler, küçük çocuklar ve farklı şehirlerde yaşayan aile bireyleri açısından çok önemli bir kolaylık sağlanmıştır. Bu uygulama, yalnızca teknolojik bir yenilik değil; aynı zamanda aile bütünlüğünü güçlendiren ve infaz hizmetlerini insan odaklı bir anlayışla geliştiren önemli bir reform niteliğindedir. İletişimle ilgili kullandığımız teknolojinin Avrupa lkelerinin de üzerinde olduğunu memnuniyetle ifade edebilirim.

Özellikle ocukların ebeveynleriyle bağlarını sürdürebilmeleri bakımından da sistem içerisinde kolaylaştırıcı uygulamalar bulunmaktadır. Örneğin, okul çağındaki çocukların eğitim hayatlarının olumsuz etkilenmemesi amacıyla, hafta içinde okula devam eden çocukların ebeveyn ziyaretlerini hafta sonlarında gerçekleştirebilmelerine imkân sağlayan düzenlemeler uygulanmaktadır. Böylece ocukların eğitim hakkı ile ebeveynleriyle kişisel ilişki kurma hakkı arasında daha sağlıklı bir denge kurulması amaçlanmaktadır.

Kanaatimce gelinen nokta önemli olmakla birlikte, bu alan sürekli gelişime açıktır. Teknolojik gelişmelerin infaz hizmetlerine uyarlanması, aile bağlarının güçlendirilmesine yönelik yeni uygulamaların geliştirilmesi ve özellikle çocukların ebeveynleriyle ilişkilerini destekleyen modellerin yaygınlaştırılması, önümüzdeki dönemde de Türk ceza infaz sisteminin öncelikli gelişim alanlarından biri olmaya devam edecektir. Ailenin korunması yalnızca sosyal bir politika değil, aynı zamanda yeniden topluma kazandırma amacına hizmet eden en önemli araçlardan biridir. Bu nedenle bu alandaki her yatırımın, uzun vadede hem bireye hem de toplumsal güvenliğe katkı sağlayacağına inanıyorum.

Çocuk mahpuslar bakımından mevcut sistem yeterli mi? Çocukların kapalı kurumlarda tutulması yerine hangi alternatif modeller geliştirilebilir? Annesiyle birlikte kalan çocuklar için mevcut uygulamaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çocuklara ilişkin infaz politikaları, yetişkinlerden tamamen farklı bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. Çocuk adalet sisteminin temel amacı cezalandırmak değil, çocuğu korumak, gelişimini desteklemek ve yeniden topluma kazandırmaktır. Bu nedenle çocuklar bakımından özgürlüğü bağlayıcı tedbirlerin son çare olarak uygulanması, uluslararası belgelerde de kabul edilen temel ilkelerden biridir.

Çocukların zaman zaman kamuoyunu da çok rahatsız eden suçların içerisinde olması halinde yargılama, cezalandırma ve sonraki aşamaları tartışırken, söz konusu çocuğun suç öncesindeki durumu ve buna etki edebilecek mekanizmaları tekrar gözden geçirmek de toplum güvenliği açısından daha doğru olacaktır.

Türkiye’de de son yıllarda çocuklara yönelik infaz anlayışında önemli değişimler yaşanmıştır. Çocuk eğitim evlerinin yaygınlaştırılması, eğitim faaliyetlerinin güçlendirilmesi, psikososyal destek hizmetlerinin geliştirilmesi ve çocuklara özgü infaz modellerinin uygulanması bu anlayışın yansımalarıdır. Bununla birlikte, çocukların mümkün olduğunca ceza adalet sistemi dışında tutulmasına yönelik koruyucu ve önleyici mekanizmaların daha da geliştirilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Özellikle ilk kez suçla karşılaşan veya düşük risk grubunda bulunan çocuklar bakımından toplum temelli uygulamalar, denetimli serbestlik tedbirleri, aile destek programları, eğitim merkezli modeller ve onarıcı adalet uygulamaları daha fazla kullanılmalıdır. Çünkü çocukların gelişim süreci dikkate alındığında, kurum ortamından ziyade sosyal çevre içerisinde yürütülen iyileştirme faaliyetleri çoğu zaman daha olumlu sonuçlar vermektedir.

Annesiyle birlikte kalan çocuklar ise ceza infaz sisteminin en hassas gruplarından birini oluşturmaktadır. Bu çocuklar herhangi bir suçun tarafı değildir; yalnızca yaşamlarının ilk yıllarını anneleriyle birlikte geçirmek durumunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla bu alandaki bütün uygulamaların temel hareket noktası, çocuğun üstün yararının korunmasıdır.

Bu anlayış doğrultusunda son yıllarda önemli yapısal iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir. Bazı ceza infaz kurumlarında anne ve çocukların ihtiyaçları dikkate alınarak müstakil anne-çocuk üniteleri oluşturulmuş, klasik ceza infaz kurumu anlayışından farklı fiziksel yaşam alanları tasarlanmıştır. Yeni bina yapılmasının mümkün olmadığı kurumlarda ise mevcut kurumlar içerisinde anne-çocuk yaşam birimleri oluşturularak bu alanlar çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu birimlerde çocukların gelişimini destekleyecek oyun alanları, etkinlik alanları ve çocuk dostu yaşam ortamları oluşturulmasına özel önem verilmiştir.

Bunun yanında, anneleriyle birlikte kalan çocukların ceza infaz kurumu ortamından olumsuz etkilenmemeleri amacıyla eğitim ve sosyal gelişimlerine yönelik önemli

uygulamalar hayata geçirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ile yürütülen iş birliği kapsamında bu çocukların uygun yaşa geldiklerinde kurum dışındaki kreş ve anaokullarından yararlanmaları sağlanmakta, böylece akranlarıyla birlikte eğitim almaları ve normal sosyal gelişim süreçlerini sürdürebilmeleri desteklenmektedir. Bu yaklaşım, çocuğun ceza infaz kurumunun değil, toplumun bir parçası olduğu anlayışının somut bir yansımasıdır.

Kanaatimce bu alanda önemli ilerlemeler sağlanmış olmakla birlikte, çocuklara yönelik infaz politikaları sürekli geliştirilmesi gereken bir alandır. Çocuğun üstün yararını esas alan, kurum bakımını en aza indiren, aileyi ve sosyal çevreyi güçlendiren uygulamaların yaygınlaştırılması, gelecekte de Türk çocuk adalet sisteminin temel önceliklerinden biri olmaya devam etmelidir. Özellikle ceza infaz kurumunda annesiyle birlikte bulunan çocuklar bakımından temel hedef, onların ceza infaz kurumunda bulunduklarını mümkün olduğunca hissetmeyecekleri, sağlıklı gelişimlerini destekleyen ve çocukluklarını yaşayabilecekleri bir ortamın oluşturulması olmalıdır. Bu yaklaşımın hem çocuk hakları hem de sosyal devlet ilkesi bakımından son derece değerli olduğunu düşünüyorum.

“Pembe oda” uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Aile bütünlüğü bakımından işlevsel mi, yoksa sorunlu mu?

Kamuoyunda “pembe oda” olarak bilinen uygulamanın temel amacı, hükümlülerin eşleriyle aile bağlarını koruyabilmelerine imkân sağlamaktır. Aslında bu uygulamayı yalnızca bir infaz uygulaması olarak değil, aile kurumunun korunmasına yönelik sosyal bir politika olarak değerlendirmek gerekir.

Uzun süreli hapis cezalarının aile yapısı üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceği bilinen bir gerçektir. Eşler arasındaki bağın zayıflaması, çocukların ebeveynlerinden uzak büyümesi ve aile bütünlüğünün bozulması, yalnızca hükümlüyü değil, toplumun tamamını ilgilendiren sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle aile bağlarının korunmasına yönelik uygulamaların infaz sisteminde yer almasını genel olarak olumlu değerlendiriyorum.

Elbette bu uygulamanın belirli şartlara bağlanması doğaldır. Kurum güvenliği, disiplin düzeni ve objektif kriterler gözetilerek yürütülmesi gereken bir uygulamadır. Önemli olan, bu kriterlerin açık, öngörülebilir ve eşit şekilde uygulanabilmesidir.

Kanaatimce bu tür uygulamalar, infazın yalnızca güvenlik boyutunu değil, sosyal boyutunu da güçlendiren araçlardır. Aile bağlarını koruyabilen hükümlülerin topluma yeniden uyum süreçlerinin daha sağlıklı ilerlediği hem uygulama tecrübeleri hem de uluslararası çalışmalar tarafından ortaya konulmaktadır. Bu nedenle aile bütünlüğünü destekleyen uygulamaların, güvenlikten taviz verilmeden ve objektif esaslar çerçevesinde geliştirilmesi, çağdaş infaz sistemlerinin önemli özelliklerinden biri olmaya devam edecektir.

Bugün yeniden göreve dönseniz ilk değıştireceğiniz üç şey ne olurdu? Türkiye’de ceza infaz sisteminde hangi reformlar artık ertelenemez?

Ceza infaz sistemi yaşayan bir organizasyondur. Toplum değıştikçe, suç tipleri farklılaştıkça ve teknolojik imkânlar geliştikçe infaz sisteminin de kendisini sürekli yenilemesi gerekir. Bu nedenle “tamamlanmış bir infaz sistemi”nden söz etmek mümkün değildir. Her dönemin kendi reform ihtiyacı vardır.

Bugün yeniden görev yapacak olsaydım, öncelikle ceza infaz sisteminde bireyselleştirilmiş infaz uygulamalarını daha da geliştirmeye çalışırdım. Artık aynı suçtan hüküm giymiş iki kişinin dahi riskleri, ihtiyaçları ve yeniden suç işleme ihtimalleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle infaz sürecinin de mümkün olduğunca kişiye özgü planlanması gerektiğini düşünüyorum. Risk ve ihtiyaç değerlendirme sistemlerinin daha da geliştirilmesi, infaz planlarının buna göre şekillendirilmesi ve iyileştirme faaliyetlerinin kişiselleştirilmesi önemli bir reform alanıdır.

İkinci olarak, tahliye sonrası uyum sürecini güçlendirecek mekanizmaların daha da geliştirilmesini öncelikli görürdüm. Ceza infaz kurumunda verilen eğitim ve iyileştirme hizmetleri, tahliyeden sonra sosyal destek mekanizmalarıyla devam etmediği sürece istenilen etkiyi tam olarak oluşturamayabilir. Denetimli serbestlik sistemi, kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında daha güçlü bir koordinasyonun kurulması, yeniden suç işlemeyi önleme bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu düşünceyle bu alanı güçlendirme konusunda kararlı çalışmalar yapmaya devam ederdim.

Üçüncü olarak ise teknolojinin sunduğu imkânların infaz hizmetlerine daha fazla entegre edilmesini desteklemeye devam ederdim. Son yıllarda bu konuda önemli adımlar atılmış olmakla birlikte, yapay zekâ destekli karar destek sistemleri, dijital eğitim uygulamaları, veri analitiği ve kurumsal yönetim teknolojileri önümüzdeki dönemin önemli çalışma alanları olacaktır. Teknoloji hiçbir zaman insan unsurunun yerine geçmeyecektir; ancak doğru kullanıldığında hem hizmet kalitesini hem de kamu kaynaklarının etkin kullanımını önemli ölçüde artıracaktır.

Bunun yanında personel eğitiminin sürekli geliştirilmesi, psikososyal hizmetlerin güçlendirilmesi, çocuklar ve kadınlar gibi özel gruplara yönelik uzmanlaşmış uygulamaların yaygınlaştırılması ve uluslararası iyi uygulamaların sisteme kazandırılması da reform gündeminin sürekli parçası olmalıdır.

Kanaatimce infaz sisteminde reform hiçbir zaman tamamlanan bir süreç değildir. Toplum değıştikçe infaz sistemi de değışmek zorundadır. Önemli olan, bu değışimi insan haklarından, hukuk devleti ilkesinden ve toplumsal güvenlikten ödün vermeden yönetebilmektir.

Ancak infaz sistemini değerlendirirken ve bu sistemin başarısından, hedeflerinden, ilkelerinden bahsederken tüm bu düşünceleri sahaya ve uygulama alanına taşıyacak olan

kurumsal kapasiteye de dikkat çekmek gerekir. Adalet bakanlığı içerisinde bir hizmet birimi olarak teşkilatlanmış olan ceza ve Tevkifevleri Genel müdürlüğünün; organizasyon yapısının ve kurumsal kapasitesini yaklaşık 90.000 personeli ve 430.000'e yakın hükümlü ve tutukluyu yönetmeye uygun güçte olması gerekir. Organizasyon yapısındaki eksiklikler mevcut yöneticilerin ve personelin daha fazla gayret göstermesi ve fedakarlıklar ile giderilebilir. Ancak daha güçlü bir yönetim açısından adalet bakanlığı altında nasıl bir kamusal model oluşturulabilecek hususu her zaman üzerinde çalışılması gereken konulardan birisidir ve en önemli konudur diyebiliriz. Kişisel çabalar ve fedakarlıklar her zaman sürdürülebilirliği sağlayamayabilir. Mevcut durumda da sayın Adalet Bakanımızın liderliğinde ceza ve Tevkifevleri Genel müdürlüğünün yönetici ve personeli milletimiz adına çok zor ve önemli bir görevi eksiksiz yürütme çabası içerisindeyler. Ancak milletimizin gündemine bu alanda bir olumsuzluk gelmiyor ise bu önemli fedakarlıklar ortaya konduğu içindir.

Sivil toplumun cezaevlerini izleme ve raporlama rolü güçlendirilmeli mi? Cezaevleri daha şeffaf kurumlar hâline nasıl getirilebilir?

Şeffaflık, çağdaş kamu yönetiminin vazgeçilmez ilkelerinden biridir. Ceza infaz kurumları güvenlik nedeniyle belirli sınırlamalara sahip olmakla birlikte, bu durum onların kamu denetiminden uzak yapılar olduğu anlamına gelmez. Tam tersine, özgürlüğünden yoksun bırakılan bireylerin bulunduğu kurumların daha güçlü denetim mekanizmalarına sahip olması hukuk devleti ilkesinin doğal bir sonucudur.

Türkiye'de bu konuda oldukça kapsamlı bir denetim sistemi bulunmaktadır. Cumhuriyet başsavcılıkları, infaz hâkimlikleri, Bakanlığın teftiş ve denetim birimleri, Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi denetimleri yanında, ceza infaz kurumlarını düzenli olarak ziyaret eden İzleme Kurulları da sistemin önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır.

İzleme Kurulları, toplum adına ceza infaz kurumlarını ziyaret eden, gözlem yapan ve tespitlerini raporlayan bağımsız bir izleme mekanizmasıdır. Son yıllarda bu mekanizmanın daha etkin çalışabilmesi amacıyla Avrupa Konseyi ile iş birliği içerisinde önemli kapasite geliştirme çalışmaları yürütülmüştür. Bu kapsamda izleme kurullarının kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik eğitim programları düzenlenmiş, izleme faaliyetlerinde kullanılacak standart araçlar ve değerlendirme ölçekleri geliştirilmiş, uygulama rehberleri hazırlanmış ve uluslararası iyi uygulama örnekleri ülkemize kazandırılmıştır. Böylece izleme faaliyetlerinin daha sistematik, daha nesnel ve kurumlar arasında ortak standartlara dayalı şekilde yürütülmesi hedeflenmiştir.

Kanaatimce bu çalışmaların devam ettirilmesi ve ülke genelinde yaygınlaştırılmasıyla birlikte İzleme Kurullarının ceza infaz kurumlarının geliştirilmesine sunduğu katkı daha da artacaktır. Çünkü etkin bir izleme sistemi yalnızca eksiklikleri tespit eden bir mekanizma

değil; aynı zamanda iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasına, uygulama birliğinin sağlanmasına ve kurumsal gelişimin desteklenmesine de önemli katkılar sunmaktadır.

Şeffaflığın artırılması yalnızca kurum kapılarının açılması anlamına gelmez. Düzenli istatistiklerin yayımlanması, akademik araştırmaların desteklenmesi, iyi uygulamaların kamuoyuyla paylaşılması, uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin sürdürülmesi ve denetim raporlarının kurumsal gelişime katkı sağlayacak şekilde değerlendirilmesi de şeffaflığın önemli unsurlarıdır.

Kanaatimce güçlü infaz sistemleri, eleştiriden kaçınan değil; denetimden beslenen ve sürekli kendisini geliştirebilen sistemlerdir. İzleme Kurulları gibi bağımsız mekanizmaların güçlendirilmesi de bu gelişim sürecinin önemli araçlarından biri olmaya devam edecektir.

Türkiye’de cezaevleri gerçekten mahpusu topluma kazandırıyor mu; yoksa yalnızca özgürlüğü sınırlandıran kapalı disiplin mekânları olarak mı işliyor?

Bu soruya tek kelimeyle cevap vermek mümkün değildir. Çünkü infaz sisteminin başarısı yalnızca ceza infaz kurumlarının yaptığı çalışmalarla açıklanabilecek bir konu değildir.

Bugün Türk ceza infaz kurumlarında eğitimden meslek edindirmeye, psikososyal destekten manevi rehberlik hizmetlerine, sportif ve kültürel faaliyetlerden sağlık hizmetlerine kadar çok geniş bir iyileştirme programı uygulanmaktadır. Bunların tamamının ortak amacı, kişinin tahliye sonrasında yeniden suç işlemeyen, üretken ve toplumla uyumlu bir birey olarak yaşamını sürdürebilmesini sağlamaktır.

Ancak topluma yeniden kazandırma yalnızca ceza infaz kurumlarının sorumluluğunda değildir. Tahliye sonrasında aile, iş hayatı, eğitim sistemi, sosyal çevre ve kamu kurumlarının desteği de en az kurum içerisindeki çalışmalar kadar önemlidir. Bu nedenle yeniden suç işlemeyi önleme politikalarının bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerekir.

Bugün ceza infaz kurumlarını yalnızca yüksek duvarlardan ibaret yapılar olarak tanımlamak doğru değildir. Bu kurumlar aynı zamanda eğitim verilen, meslek kazandırılan, psikolojik destek sunulan, sosyal sorumluluk faaliyetlerinin yürütüldüğü ve bireyin yeniden hayata hazırlanmasına katkı sağlayan kurumlardır. Elbette bu çalışmaların daha da geliştirilmesi mümkündür. Ancak son yıllarda bu alanda önemli bir zihniyet dönüşümünün yaşandığını söylemek gerekir.

Kanaatimce infaz sisteminin gerçek başarısı, tahliye olan kişinin bir daha ceza infaz kurumuna dönmemesiyle ölçülmelidir. Çünkü en başarılı infaz sistemi, yeniden suç işlemeyi önleyebilen sistemdir.

Uygulamaları bilen biri olarak, cezaevlerinin ıslahı ve iyileştirilmesi noktasında ne tavsiye edersiniz?

Öncelikle infaz sisteminin sürekli gelişen bir alan olduğunun kabul edilmesi gerekir. Ceza infaz kurumları toplumdan bağımsız yapılar değildir; toplumdaki değişimlerden doğrudan

etkilenmektedir. Dolayısıyla infaz sisteminin de bilimsel gelişmeleri, uluslararası standartları ve uygulama tecrübelerini yakından takip etmesi gerekir.

Kanaatimce bundan sonraki dönemde en önemli önceliklerden biri, infaz hizmetlerinde uzmanlaşmanın daha da artırılmasıdır. Çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, yabancı uyruklular, bağımlılıkla mücadele eden bireyler ve ruh sağlığı desteğine ihtiyaç duyan kişiler için daha uzmanlaşmış hizmet modellerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

İkinci olarak personel niteliğine yapılan yatırımın devam etmesi büyük önem taşımaktadır. Ceza infaz kurumlarının en güçlü yönü fiziki yapıları değil, yetişmiş insan kaynağıdır. Mesleğini iyi yapan, insan hakları konusunda donanımlı, iletişim becerisi yüksek ve kriz yönetebilen personel, başarılı bir infaz sisteminin temelidir.

Üçüncü olarak, üniversitelerle ve bilim dünyasıyla iş birliğinin daha da geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. İnfaz politikalarının yalnızca tecrübeye değil, bilimsel araştırmalara ve veriye dayalı olarak şekillendirilmesi, uzun vadede daha başarılı sonuçlar doğuracaktır.

Şunu özellikle ifade etmek isterim ki; ceza infaz kurumlarının başarısı yalnızca içeride sağlanan güvenlikle ölçülmemelidir. Asıl başarı, kurumdan ayrılan bireyin yeniden suç işlememesi, ailesiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, üretken bir yaşam sürdürebilmesi ve topluma yeniden uyum sağlayabilmesidir. İnfazın nihai amacı da zaten budur. Ceza infaz sistemi, toplumu suçtan korurken aynı zamanda insana yatırım yapan bir kamu hizmetidir. Bu iki hedef birlikte gerçekleştirilebildiği ölçüde sistem gerçek anlamda amacına ulaşmış olacaktır. Son olarak vurgulamak isterim ki; insanı dönüştürmek binaları ya da mevzuata dönüştürmek kadar kolay değildir. Dolayısıyla ceza infaz sistemi içerisine girmiş birisinin önceki yaşamından taşıdığı olumsuz kişisel özellikleri, suça yönelten etkileri, içerisinden çıktığı psikososyal ortamı adeta sihirli bir çubukla ceza infaz sistemi içinde dönüştürmek bu iddia da olmak imkansızca yakın bir duruma talip olmak demektir. Bu sebeple tek başına Ceza infaz sisteminden böyle dönüştürücü bir etki beklemek çok doğru bir beklenti olmayabilir. Ceza infaz sistemi elindeki tüm imkanlarla kullanabildiği tüm mekanizmalarla kişiyi rehabilite edip sosyal hayata hazırlamaya çalışacaktır. Ancak bu süreçler yönetilirken söz konusu kişinin Ceza infaz kurumuna girmeden önceki yaşantısının, eğitiminin, ailevi koşullarının ve Ceza infaz kurumundan çıktıktan sonraki yaşamının ilgili ve sorumlu kurumlar tarafından desteklenmesi gerekir. Batıda da olduğu gibi suç tekrarının önlenmesi kamu kurumlarının tam bir iş birliği ve STK'ların sahada sorumluluk alan samimi desteğiyle sağlanmaya çalışılmaktadır. İstatistiklere bakıldığında topluma kazandırma çalışmalarının sonucu batı infaz sistemlerinden daha olumsuz değildir. Bu vesileyle bu kadar zor bir alanda görev yapan Ceza infaz personelini en tepe yöneticisinden en kıdemsiz memuruna kadar burada bir kez daha yaptıkları görevin zorluğunu ve risklerini bilen bir eski yöneticileri olarak takdirle anmak isterim.